

Museu del Cinema

Museu del Cinema - c/ Sèquia, 1 - 17001 Girona - Tel: 972 412 777 - Fax: 972 413 047 - E-mail: museu_cinema@ajgirona.org

NIG
El Cinema de los Niños

EXPOSICIÓ
EL CINEMA,
TAMBÉ
UN GRAN
JOQUET

DEL 17 DE SETEMBRE DE 2007
AL 3 DE FEBRER DE 2008

ORGANITZADA: Museu del Cinema de Girona
AJUNTAMENT DE GIRONA
PATROCINADA: el Periódico

DOSSIER DE PREMSA

Museu del Cinema
Col·lecció Tomàs Mallol

Ajuntament de Girona

Amb motiu de la celebració a Girona del congrés europeu Cartoon Forum del 19 al 22 de setembre de 2007, el Museu del Cinema ha programat un seguit d'activitats per al darrer trimestre de l'any relacionades amb el cinema d'animació.

EL CINEMA, TAMBÉ UN GRAN JOGUET

A les primeres dècades del segle XX, el cinema va fer una gran eclosió. La seva expansió arribà arreu i començà a tenir adeptes una insòlita forma narrativa: l'animació cinematogràfica. Aquest nou gènere es va traslladar també al món de la joguina amb els aparells de cinema infantil. Van ser els germans Nicolau de Barcelona qui, l'any 1931, patentaren el primer projector infantil de dibuixos animats amb el nom de **Cine NIC**. L'aparell i les seves pel·lícules ben aviat van ser exportades a nivell mundial, es va vendre la patent a empreses de molts països i van aparèixer noves marques que copiaven el mecanisme inventat pels germans Nicolau.

La simplicitat d'aquests aparells permetia accelerar, retrocedir i congelar la projecció de la imatge, afegir-hi la banda sonora i, fins i tot, dibuixar les pròpies pel·lícules. "Fer cine" va esdevenir una activitat fàcil i divertida per a la mainada. Fou un gran joguet per a diverses generacions de nens, fins que l'arribada de la televisió i de noves joguines de plàstic el tornen caduc.

En aquesta exposició, i a través dels fons del Museu del Cinema, us oferim veure el seu llegat per descobrir o recordar un món fantasiós que, durant dècades, va convertir el cinema també en un gran joguet.

SUMARI

Crèdits
Guió
Especificacions tècniques
Activitats complementàries
Breu història del Cine NIC

CRÈDITS

Producció

MUSEU DEL CINEMA

Comissari de l'exposició

JOAN MALLARACH

Animació de les pel·lícules de cinema infantil en flash

SALVI JACOMET

Objectes de cinema infantil exposats

MUSEU DEL CINEMA

Disseny

MOSTRA COMUNICACIÓ

Muntatge audiovisuals

IMAGO PRODUCCIONS

Col.labora:

MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE GIRONA I MUSEU DEL JOGUET DE CATALUNYA

Membre protector:

EL PERIÓDICO

Inauguració: dilluns, 17 de setembre de 2007 a les 6 de la tarda
Exposició: del 18 de setembre de 2007 al 3 de febrer de 2008
Horari: dimarts a divendres de 10 a 18h
dissabte de 10 a 20 h
diumenge de 11 a 15 h

Museu del Cinema

Sèquia, 1. 17001 Girona. - Tel. 972 412 777 - www.museudelcinema.cat

Entrada gratuïta a l'exposició

EL CINEMA, TAMBÉ UN GRAN JOGUET

La màgia i la il·lusió que ofería el cinema infantil a la mainada quedava clar en com s'hi convocava a jugar: **Anem a fer cine!**. Estenent un llençol sobre la paret, en improvisades sales fosques i amb senzills aparells, el nen projeccionista esdevenia "director" de pel·lícules de dibuixos animats, fent anar endavant i enrere la imatge, congelant-la, inventant-se la banda sonora i, fins i tot, dibuixant les seves pròpies pel·lícules.

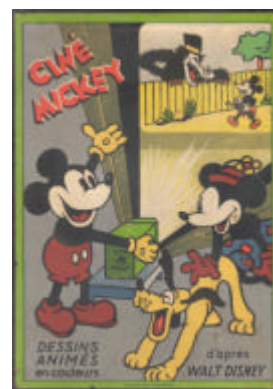
Des del 1931 fins iniciats els anys 1970, molts infants varen passar hores i hores d'aventura i fantasia amb aquests projectors de cinema infantil. En aquesta exposició, i a través dels fons del Museu del Cinema, volem recuperar aquest llegat per a fer-vos recordar o descobrir un món fantasiós que, durant dècades, va convertir el cinema també en un gran joguet.

NEIX EL CINEMA D'ANIMACIÓ

En barraques de fira o ampliant el programa de teatres i espectacles de varietats, Barcelona primer i les grans ciutats catalanes després, varen rebre amb entusiasme el nou invent del cinema presentat per primera vegada a París el 1895.

Des dels inicis, les pel·lícules amb animació d'objectes varen tenir molt d'èxit entre els espectadors. Sota aquesta influència i de la recent aparició de tires de còmic als diaris de l'època, va néixer el cinema de dibuix animat. Aquest, ja en els anys vint, trobarà diferents tècniques per produir nombroses pel·lícules. Simultàniament, varen sorgir famosos personatges com el Gat Fèlix i tants d'altres, existents només en aquest nou gènere cinematogràfic, que donava vida a històries inoblidables per a petits i grans.

L'INVENT DEL CINE NIC

El primer projector de cinema infantil es va fer a Barcelona. El 25 d'abril de 1931 en Josep Mª Nicolau Griñó, enginyer industrial, i el seu germà Tomàs, enginyer tèxtil, utilitzant les tres primeres lletres del seu cognom, el patentaren amb el nom de **Cine NIC**. Un tercer germà, en Ramon, arquitecte, va ser l'encarregat de dibuixar les tires de les primeres pel·lícules. L'any següent patentaren el famós logotip: un noi negre cavalcant un elefant.

El projector tenia dues funcions bàsiques: arrossegar la pel·lícula i obtenir el pas de llum a la part superior o inferior d'aquesta pel·lícula, que era de paper translúcid i tenia dues files de dibuixos iguals excepte en alguns elements. L'obtenció o projecció alternada d'aquests dibuixos produeix l'animació, un principi que ja fou utilitzat temps enrere en les projeccions de llanterna màgica.

L'ÈXIT DEL CINE NIC

Al llarg de quaranta anys, l'empresa Projector NIC S.A. patentà uns vint models diferents de Cine NIC i en fabricà centenars de milers, tot un rècord per aquelles èpoques. El gran èxit era degut, sobretot, al seu fàcil maneig, la seva resistència a les mans de la mainada, la incorporació d'innovacions tècniques – com el cine sonor – i que ofería una àmplia gamma de preus.

La seva gran acceptació també fou conseqüència del seu extens catàleg de pel·lícules, que explicaven històries entretingudes i fàcils de seguir. A part de personatges de creació pròpia (Miau, Nikito, Tom el Cowboy...), hi afegiren protagonistes famosos com Popeye i, a partir de 1942, van comprar els drets d'adaptació de les pel·lícules

de Walt Disney amb els seus principals personatges, com Mickey, Donald, Pluto, Pinocho, la Ventafocs o Peter Pan, i els seus llargmetratges, La Dama y el vagabundo, Los 101 dálmatas, el Libro de la Selva, etc.

L'èxit del Cine NIC també fou internacional. Durant 40 anys van vendre arreu els seus projectors i des del principi registraren la patent a diferents països europeus, americans i al Japó. D'aquesta manera, algunes empreses estrangeres, amb llicència NIC, fabricaren projectors basats en el mecanisme del Cine NIC o directament copiats dels aparells que sortien de la fàbrica de Barcelona.

EL CINE NIC EN CATALÀ (1936-1938)

Durant la Guerra Civil Espanyola, l'empresa dels germans Nicolau fou col·lectivitzada i va passar a ser dirigida per un Comitè de Control, depenent del sindicat CNT, el qual va continuar amb la producció d'aparells i pel·lícules. El fet més destacat d'aquest període és la nova concepció de les pel·lícules, amb un dibuix més modern, uns guions amb una temàtica més adulta i, per primera i única vegada, l'ús del català en els títols i intertítols.

EL CINE NIC SONOR

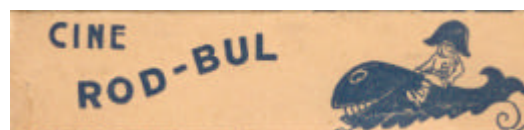
Una de les raons de la longevitat de la marca Cine NIC fou la constant obsessió per la millora i la diversificació dels models d'aparells, adaptant-se als temps que corrien. Un exemple d'això és la sonorització del Cine NIC. El 1933, al cap de dos anys de la primera patent, els germans Nicolau presenten un "suplemento sonoro", que s'acoplava al NIC primer model, per imitar les pel·lícules del cinema sonor, que havien aparegut pocs anys abans. Aquest nou sistema permetia sonoritzar les pel·lícules NIC amb un petit gramòfon situat a la part superior del projector i que estava connectat amb la maneta que feia girar la pel·lícula i que al mateix temps feia girar el disc de bakelita on hi havia enregistrat el so. A l'any següent ja es va comercialitzar un "Cine NIC Sonoro" amb aquest sistema ja incorporat de fàbrica. Els discos que sonoritzaven aquestes pel·lícules eren produïts a la mateixa fàbrica NIC i les veus pertanyien a locutors de ràdio i actors de doblatge de l'època.

ELS ALTRES CINEMES INFANTILS

Als anys 1930, especialment a Catalunya i al País Valencià, hi havia importants constructors de joguines que, gens indiferents a l'èxit del Cine NIC, de seguida treuen al mercat els seus propis projectors de cinema infantil. Igualment fan empreses d'altres països amb indústria de joguets. Alguns fabricants imiten el sistema d'animació NIC, altres troben principis ben diferents. Uns no tenen cap acceptació, altres tenen un cert èxit, però cap assoleix la difusió del Cine NIC.

CLOENDA

A principis dels anys 1970, la televisió amb els seus programes infantils i de dibuixos animats arriba a moltes llars. La mainada queda embadalida i atreta per aquest nou gegant de l'entreteniment. També per les joguines de plàstic que presenten nous i desconeguts al·licients. Els projectors de cinema infantil de cap manera poden competir-hi i, progressivament, molts deixen de fabricar-se. Malgrat tot, **NIC** es vol adaptar als nous temps presentant al mercat el "NIC Televisión" i, el 1969, el "Super NIC Electromàtic". Fou un intent en va, el 1974, l'empresa Proyector NIC S.A. va tancar les portes de la seva fàbrica al carrer Nou de la Rambla, a Barcelona. D'aquesta manera, acabava la història d'un aparell que fou el pioner dels projectors de cinema per a nens. Un aparell que va ser considerat arreu del món i amb tot mereixement, "el cinema dels infants".

L'any 2003, l'empresa barcelonina Cromosoma Produccions, amb el suport del Museu del Cinema, va produir una reproducció actualitzada del Cine NIC, com un homenatge a aquesta joguina que va fer embadalir a generacions de nens i nenes d'arreu del món.

~~///~~ **L'exposició:**

En aquesta mostra, el material exposat prové del fons patrimonial del Museu del Cinema-Col.lecció Tomàs Mallol.

Material exposat:

~~///~~ 47 projectors de cinema infantil, 58 pel·lícules per a aquests aparells i material gràfic i publicitari de les marques: Cine NIC, Disney Star Cinema, Cine Selic, Midiciné, Cine infantil Mickey Mouse, Cine Vailet, Cine Rod-Bul, Cine Skob, Cine Stuk, Cine Rai, Cine dux kino, Movie-Jecktor, Cine Isuar, Cine Mickey, Cine Jefe, Cine Exin, Cine NIC Alu-Halo.

~~///~~ 13 patents i documents diversos relacionats amb l'empresa Projector NIC S.A.

~~///~~ 4 audiovisuals que projecten 51 pel·lícules per a projectors de cinema infantil dels anys 1931 a 1955, animades amb sistema digital en format flash, de les marques Cine NIC, Rod Bul, Cine Isuar, Cine Mickey, Cine Skob, Cine Stuk, Cine Rai, Cine Infantil Mickey Mouse i Movie-Jector, Cine Vailet, Cine Payá, Cine Star.

~~///~~ 1 audiovisual sonoritzat que projecten 4 pel·lícules del Cine NIC Sonoro.

~~///~~ 1 audiovisual que projecte 3 pel·lícules de Cine NIC amb títols i intertítols en català (1936-38)

~~///~~ 2 audiovisuals informatius sobres els orígens del cinema d'animació i sobre el funcionament del Cine NIC.

~~///~~ Ocupa la Sala d'exposicions temporals del Museu del Cinema: 120 m2

PROJECCIONS

Catalònia, la terra de tots. Les tres bessones a la Catalunya real. Presentació de la nova aventura de Les Tres Bessones

Presentació de la nova aventura de les tres germanes més conegudes del món de l'animació. Catalònia, la terra de tots. Les Tres Bessones a la Catalunya real, vol facilitar la tasca educativa d'acollir els nouvinguts als centres, especialment quan procedeixen de països i contextos culturals llunyans.

Estrena: dissabte, 15 de setembre a les 18h al Museu del Cinema.
Projecció contínua del 18 al 23 de setembre de 10 a 20 h
Entrada lliure
Amb la col·laboració de Cromosoma Produccions

Animac Mòbil. Mostra dels treballs de 12a Mostra Internacional de Cinema d'Animació de Lleida

Animac és ja el festival d'animació més important del nostre país, que ja ha arribat a la seva dotzena edició. Un dels objectius marcats pel festival és el de superar els límits de la sala i de la ciutat on es realitza la mostra per tal d'apropar aquests magnífics treballs a tot Catalunya. L'Animac Mòbil ha reunit una nova selecció de pel·lícules d'animació per tal de poder portar arreu una petita mostra del millor cinema d'animació que es fa avui arreu del món.

Divendres, 21 de setembre a les 21h a la plaça Josep Pla (darrere el Museu del Cinema)
Entrada lliure
Podeu consultar el programa a www.museudelcinema.cat i a www.animac.info

Capelito La premiada sèrie d'animació creada per Rodolfo Pastor

CAPELITO, el simpàtic bolet creat per Rodolfo Pastor ve de donar la volta al món i, carregat de premis i medalles vol descansar una mica al Museu del Cinema de Girona per les Festes de Nadal on es projectaran diversos capítols sense interrupció.

Capetito estarà entre nosaltres, present en cos i ànima, amb el seu cos i amb el seu cap de plastilina, amb els seus amics i decorats, exposats dins d'una vitrina i amb la seva ànima bellugadissa, animada damunt de la pantalla

Tots els dies de les festes de Nadal excepte el 25 i 26 de desembre i l'1 i 6 de gener
Exposició i projecció contínua de 10 a 20 h
Entrada lliure
Amb la col·laboració de Cinètic

Caps de setmana animats al Museu del Cinema

Cada cap de setmana, tens l'oportunitat de veure diferents capítols de les populars sèries d'animació de la factoria Cromosoma Produccions de Barcelona: Les Tres Bessones, la Bruixa Avorrida, Minimán i Juanito Jones.

Tots els dissabtes a les 17h i els diumenges a les 11h.

Entrada lliure

Amb la col·laboració de Cromosoma TV

TALLER

Nadal en moviment

Taller de cinema d'animació amb la tècnica del Stop motion

Si tens entre 10 i 14 anys, t'agrada el cinema i no saps què fer aquest Nadal... Vine cada dia de 10 a 13 hores al Museu del Cinema i fes una pel·lícula d'animació amb la tècnica d'Stop Motion amb els teus companys!

Dies: 27, 28, 29 de desembre de 2007 i 2,3,4 de gener de 2008 al Museu del Cinema

Inscripció: 60 €

Inscripció per als socis del Club d'Actors: 50 €

Inscripció a les taquilles del Museu o al 972 412 777.

Places limitades.

Taller realitzat per Pamtomaka produccions.

1. Context cinematogràfic

El 28 de desembre de 1895, a París, es va viure un moment històric: els germans Lumière van fer la primera projecció pública d'un nou aparell anomenat "Cinématographe". Naixia el cinema. Eren imatges fotogràfiques animades, és a dir amb moviment real, projectades sobre una pantalla. Aquesta nova tècnica superava de molt les projeccions de fotografies estàtiques o de dibuixos amb moviments molt limitats que produïa la llanterna màgica, un espectacle aquest que podem considerar el pare del cinema.

L'èxit del cinema fou tan gran que en un parell d'anys va arribar a tots els racons del món, de Nova York a Moscú, de Buenos Aires al Japó. Els germans Lumière foren els primers que enviaren els seus operadors a diferents llocs del món amb una càmera. Aquests corresponsals filmaven imatges d'aquests llocs llunyans i les enviaven a l'empresa dels Lumière, allà en feien moltes còpies, que al mateix temps eren distribuïdes entre aquests operadors perquè fessin projeccions en els llocs on estaven. La notícia d'aquest nou invent va aparèixer a la premsa de tot el món. L'èxit fou mundial.

Ben aviat, els primers càmeres i operadors s'adonaren que amb el cinema no només es podia retratar la realitat o gravar esdeveniments en moviment, sinó que també es podien explicar històries. Méliès, Chaplin, Griffith, i molts altres començaren a crear narracions a través de la imatge en moviment, és a dir, del cinema. Començaren a descobrir el nou llenguatge audiovisual que comportava el cinema (els primers plans, els "travellings", els picats i contrapicats, el muntatge, el "flash back", etc.) i l'utilitzaren per a crear autèntiques obres d'art. Naixia un nou art (algú el va qualificar de "El Setè Art"). Al costat de l'art cinematogràfic va créixer la indústria del cinema. De la barraca de fira dels primers temps, el cinema va passar a ocupar sales majestuoses i enormes construïdes expressament per a les projeccions de les darreres estrenes. Gent de totes les edats i classes socials ompliren aquestes sales. Apareixien les primeres productores que invertien quantitats enormes de diners per fer pel·lícules. El cinema es convertí en un entreteniment molt popular. Les estrelles del cinema eren famoses arreu del món, i atreïen milions d'espectadors que anaven a veure els seus films. Drames, comèdies, històriques, còmiques... el cinema va anar descobrint els seus gèneres i d'entre ells n'hi havia un de molt peculiar, que implicava una tècnica molt especial: el cinema d'animació.

L'animació d'una seqüència d'imatges dibuixades no és pròpia del cinema. En el segle XIX, diversos aparells, com el fenaquistoscopi, el zoòtrop o el praxinoscopi, ja animaven una seqüència curta de dibuixos (d'entre 10 i 15 imatges) que feien les delícies de grans i petits. El 1892, el francès Émile Reynaud començà el seu espectacle del Teatre Òptic, que eren projeccions de dibuixos animats amb històries que arribaven als 10 i 15 minuts de durada. L'aparell no era pròpiament cinema, ja que barrejava la tècnica de la llanterna màgica i del praxinoscopi. Tot i així, el seu èxit durà fins que va arribar el cinema. La tècnica cinematogràfica suposà un impuls per a l'animació de dibuixos. El francès Émile Cohl en fou un dels pioners, quan va començar a fer els seus primers treballs el 1908. A partir dels anys 1920-30, es feren populars personatges de dibuixos animats com Betty Boop o el gat Fèlix i, a partir dels anys 1930, Popeye i tots el personatges de la factoria Walt Disney amb Mickey Mouse al capdavant.

A principis dels anys 1920, començaren a fabricar-se aparells que feien possible que la màgia de fer cinema també arribés a les llars. Varen començar a comercialitzar-se càmeres i projectors més petits i senzills, de baix cost, per a un públic no professional. Amb aquests aparells, tothom, amb un mínim de poder adquisitiu podia filmar i projectar les seves pròpies pel·lícules, a casa seva.

2. L'invent del Cine NIC

És en aquest ambient cinematogràfic (el cinema, un art i una indústria, convertit en un fenomen de masses arreu del món, l'eclosió de nous aparells que permetien "fer cine" al públic no professional, i l'incipient popularitat de les projeccions de dibuixos animats), que dos germans de Barcelona, Tomàs i Josep M. Nicolau Griñó, varen començar a pensar sobre com poder comercialitzar un aparell que projectés dibuixos animats i que pogués ser utilitzat i manipulat pels nens, com una joguina.

I així és com aquests dos germans presentaren el 25 d'abril de 1931 la patent d'un aparell de projecció d'imatges animades demanada per una nova empresa de la seva creació: Projector NIC S.A (NIC eren les tres primeres lletres del cognom Nicolau). Naixia el primer projector de dibuixos animats pensat perquè fos usat per nens. D'aquesta manera, els germans Nicolau, hereus d'una família d'industrials paperers, abandonaren aquesta activitat per a embarcar-se en la indústria de la joguina.

El Cine NIC, que és així com es va anomenar aquest aparell, consistia en un simple projector d'imatges que tenien un moviment de només dos temps. Les imatges estaven dibuixades horitzontalment sobre una banda de paper vegetal o translúcid en dos línies, la de dalt corresponia a una part del moviment i la de baix a la segona part. Un obturador mòbil anava alternant la imatge superior i inferior sobre el mateix pla de la pantalla. Una maneta feia girar al mateix temps l'obturador i arrossegava horitzontalment i lentament la banda amb les imatges. Una feble bombeta d'entre 25W i 40W., per evitar el sobreescalfament, il·luminava les imatges que es projectaven a una distància aproximada d'un metre de la pantalla. Un mecanisme molt simple fruit de les observacions dels sistemes de representació d'imatges precinematogràfics, com la llanterna màgica, on recordem que dues plaques de vidre superposades i movent-se amb un moviment repetitiu donava sensació de moviment, i el zoòtrop i l'efecte de l'obturador per a veure l'animació d'una imatge.

En aquesta nova empresa, en Tomàs Nicolau, de formació enginyer industrial tèxtil, era el responsable de tots els temes relacionats amb els projectors i els guions de les pel·lícules. En Josep M. Nicolau, també enginyer industrial, s'ocupava de les tasques administratives de la nova empresa. Al cap de poc, s'hi afegí el tercer germà, en Ramon, arquitecte i bon dibuixant, es dedicà a dibuixar els originals de totes les pel·lícules de Cine NIC de la primera època, fins a mitjan dels anys 1940. A banda dels tres germans, un altre persona clau en el funcionament d'aquesta empresa fou Pere Bosom Griño, cosí dels Nicolau, i que fou l'encarregat del procés de fabricació de les joguines.

La marca visual del NIC (el tipus de lletra i el noi negre sobre un elefant) va ajudar a fer fàcilment identificables els productes d'aquesta empresa. Era una creació de l'il·lustrador publicitari Eduard Jener. Una marca i una imatge patentada el 1932 i que es va mantenir inalterable fins a la desaparició de l'empresa el 1974.

3. Les claus de l'èxit

L'èxit del Cine NIC fou rotund arreu de l'Estat Espanyol i en altres països on es va copiar i imitar aquest sistema. Les claus d'aquest èxit són diverses. En primer lloc, perquè el Cine NIC va aparèixer en el moment ideal, quan mundialment el cinema gaudia de la seva edat d'or i començaven a popularitzar-se les pel·lícules de dibuixos animats i els aparells de cinema amateur. En segon lloc, per la mateixa concepció de l'aparell que reunia cinc característiques bàsiques per assegurar-se l'èxit:

- a. Sistema enginyós, simple i efectiu de projecció d'imatges en moviment.
- b. Fàcil maneig pel nen, que de seguida sabia com funcionava l'aparell.
- c. Fet de materials resistent i de sòlida construcció, resistia perfectament l'ús poc curós dels nens.
- d. Una joguina participativa i creativa que estimulava els nens a dibuixar les seves pròpies pel·lícules.
- e. Preu econòmic a l'abast de moltes famílies.

Aquest èxit immediat feu que ràpidament quan arribava la temporada de Reis es formessin llargues cues a les portes de la fàbrica NIC, on botiguers, representants i detallistes intentaven proveir-se de Cine NIC degut a la gran demanda. Podem exemplificar aquest èxit en una altra anècdota: el desembre de 1934, en plena temporada de Reis, un dels més importants gran magatzems de Barcelona, El Siglo, va decorar la seva façana exclusivament amb personatges de les pel·lícules del Cine NIC: "Tom el cowboy", "Miau", "El perro presumido"... i a l'interior tenia dedicada una part de la secció de les joguines enterament al Cine NIC.

Vist aquest èxit, altres fabricants de joguines, la majoria catalans i valencians, intentaren "copiar" els projectors NIC. Així, en els anys trenta, apareixen altres aparells similars com en Cine Mickey, Cine Isuar, Cine Vailet, Rod Bul, etc. que volien, sense aconseguir-ho, fer la competència al Cine NIC.

4. La constant millora i diversificació de models

Una de les raons de la longevitat de la marca Cine NIC, que va durar del 1931 fins el 1974, fou la constant obsessió per la millora i la diversificació dels models d'aparells. Així tenim el primer model fet de cartró i fusta, però ben aviat es comercialitzen dos models més econòmics, els anomenats "Corriente cartón" i "Corriente metálico", per què el Cine NIC pogués estar a l'abast de la majoria de les economies familiars.

Aquesta diversificació de models també s'adaptava a les novetats dels temps que vivien. Al cap de dos anys de la primera patent, presenten un "suplemento sonoro", que s'acoplava al NIC primer model, per imitar les pel·lícules del cinema sonor, que havien aparegut feia pocs anys. Aquest nou sistema permetia sonoritzar les pel·lícules NIC amb un petit gramòfon situat a la part superior del projector i que estava connectat amb la maneta que feia girar la pel·lícula i que al mateix temps feia girar el disc de bakelita on hi havia enregistrat el so a 78 r.p.m.. A l'any següent ja es va comercialitzar un "Cine NIC sonoro" amb aquest sistema ja incorporat de fàbrica. Els discos que sonoritzaven aquestes pel·lícules eren produïts a la mateixa fàbrica NIC i les veus pertanyien a locutors de ràdio i actors de doblatge de l'època.

Durant la guerra civil espanyola, la producció de Cine NIC no s'aturà. La fàbrica fou col·lectivitzada pels obrers. Fou l'única època en què es varen produir pel·lícules NIC en català.

Després de la guerra, la fàbrica tornà als seus amos originals i de nou s'hagué d'adaptar a les circumstàncies del moment. Durant els anys 1940, en plena postguerra, l'escassetat de materials per a fabricar els Cine NIC era un greu problema que calia superar. La solució fou la de l'ús de la xapa de llautó i del cartró per a construir la carcassa del projector. L'eix o suport de les pel·lícules es va fer de cartró, quan originalment era de ferro. I també es va reduir la qualitat del paper de les pel·lícules NIC. També es va construir un nou model de Cine NIC, més petit, per a pel·lícules de format més estret. D'aquest període són els populars models: "Corriente Mixto", "Super NIC Mixto", "NIC Sonoro Mixto" i el "NIC Sonoro Metálico", que es van comercialitzar fins ben entrats els anys 1960.

A mitjans dels anys 1950, el país comença a sortir lentament de les penúries econòmiques de la postguerra i, a nivell mundial, apareix un dur competidor del cinema: la televisió. Els germans Nicolau, intueixen de seguida la popularitat que arribarà a tenir aquest nou aparell audiovisual i construeixen i comercialitzen nous models de Cine NIC: "NIC TV Cartón", "NIC TV Sonoro Metálico" i "TV Super NIC". El tipus de projecció és el mateix que els precedents amb l'única diferència que en lloc de projectar sobre una pantalla externa o a la paret, és un sistema de projecció intern, per retroprojecció, sobre una petita pantalla translúcida situada davant del focus del projector. La part frontal d'aquesta pantalla simula un aparell de televisió. L'objectiu era convertir el Cine NIC en el NIC Televisión, és a dir, una simulació de l'aparell de televisió que ben aviat començaria a entrar a totes les cases.

Hi ha casos curiosos d'aquesta adaptació dels models NIC a la realitat del moment. Un és el "Super NIC Souvenir" (1959), pensat expressament pels turistes que durant els anys 1960 començaren a envair les nostres platges. Un model pintat amb els colors groc i vermell de la bandera espanyola i amb una sèrie de pel·lícules de temàtica taurina titulades "Fiesta Brava". Un altre cas, aquesta vegada fallit, de nou model de projector fou el "Super NIC Electromatic" (1969). L'empresa, ja en hores baixes, va pensar en comercialitzar un nou model amb un motor elèctric que fes girar la pel·lícula. Però no va funcionar. L'èxit del Cine NIC radicava en la seva simplicitat de maneig, l'economia dels materials i la senzillesa i eficàcia del mecanisme. La introducció d'un motor elèctric desvirtuava aquests tres paràmetres, base del seu èxit.

El "Super NIC Metálico Panorámico" i el "Super NIC Mixto Panorámico", ambdós de color gris, són els dos darrers models fabricats per Projectores NIC S.A. abans de tancar definitivament les seves portes el 1974.

Trenta anys després del tancament de la fàbrica NIC, l'empresa barcelonina Cromosoma TV (productora entre altres de la sèrie Les Tres Bessones, d'èxit mundial), amb col·laboració del Museu del Cinema, produeix un nou model de Cine NIC en edició limitada. Aquest nou model adapta i millora el sistema clàssic de projecció del Cine NIC als materials actuals: alumini per la carcassa i il·luminació amb bombetes hal·logenes. El resultat és una projecció de molta qualitat, amb un projector que també permet projectar les velles pel·lícules NIC.

5. Les pel·lícules del Cine NIC

Els primers dibuixos de les pel·lícules del Cine NIC són obra de Ramon Nicolau Griñó, germà dels creadors de la marca, tot i que a partir de mitjan dels anys 1940 s'incorporen nous dibuixants com Tomàs Nicolau Araque, nebot dels germans Nicolau. Els dibuixos del Cine NIC eren de traç senzill i precís i segurament estaven inspirats en els dibuixos animats d'aquell temps, tant en la tècnica del dibuix com en les característiques dels personatges. A vegades, al mig dels dibuixos hi havia escrits petits diàlegs o comentaris que també apareixien a la pantalla. Els guions i l'adaptació dels contes infantils a les pel·lícules NIC era obra de Tomás Nicolau Griñó.

Hi havia sèries de personatges propis com *Miau* (clarament inspirat amb en el popular Gat Fèlix), *Nikito*, *Tom el Cowboy*, *Manolín*, *Perro sabio*, etc. Però també els Nicolau varen saber incorporar al Cine NIC aquells personatges de dibuixos animats universalment famosos a través del cinema. És una altra demostració de com el Cine NIC s'anava adaptant a les modes dels temps que corrien. Per això compraren els drets de Popeye (1934) i a partir de 1942 Walt Disney va donar-los la llicència per a la reproducció de tots es seus films. Fins 1968 varen publicar prop de dos-cents títols de la Walt Disney amb els principals personatges d'aquesta factoria: Mickey, Donald, Pluto, Pinocho, la Ventafocs, Peter Pan, etc. i de les seves pel·lícules: *La Dama y el vagabundo*, *Los 101 dálmatas*, *el Libro de la Selva*, etc. Tomàs Nicolau també va fer sèries de pel·lícules pròpies, com "Dongo, el hombre de la selva", "Planeta K-10", "Policia Montada", "Coronel Cody", etc., amb unes temàtiques i gèneres (oeste, ciència ficció, aventures...) clarament inspirades en els còmics i films més populars d'aquella època. Val a dir que tant els personatges i sèries de Disney com els de creació pròpia tingueren un èxit similar.

A partir dels anys 1940 van coexistir dos mides de pel·lícules NIC, la petita, de 5'5 cm d'amplada i la gran, anomenada Super NIC, de 10 cm. d'amplada.

6. L'expansió internacional d'una idea

L'èxit del Cine NIC no va suposar només espectaculars vendes a Espanya i que alguns fabricants de l'Estat intentessin "copiar-lo", sinó també vendre la patent del mecanisme a fabricants de joguines d'altres països, com França, Alemanya, Portugal, Estats Units, Itàlia, etc.

Un exemple de l'èxit del NIC és que la venda de la patent a fabricants d'altres països va succeir molt poc temps després de la seva invenció. Hom veia clar que el sistema ideat pels germans Nicolau oferia unes grans possibilitats de negoci. Així, vuit mesos després d'haver-se inventat, els germans Nicolau venen la primera patent a França, a la casa Séléc de Marsella. Posteriorment vingueren empreses d'Alemanya, de la marca Dux, i Portugal. El 1932 començà als Estats Units la fabricació de projectors infantils d'imatges animades amb la compra de la patent del sistema Cine NIC per part de l'empresa NIC Projector Company (54, Greene St, New York). El primer NIC que es fabricà als Estats Units fou el NIC 100, que és una còpia del projector Cine NIC de primera generació, però canviant el color de l'aparell (del negre al blau, verd o vermell). Poc mesos després en sortí una versió millorada, el NIC 200, amb una forma ja diferent de l'original català. Els NIC 300 i 400 van millorant el NIC 200 incorporant-hi el so (un disc a la part superior com els models del Cine NIC català). El 1934, aparegué el NIC 500, amb una peculiar forma cilíndrica, i el NIC 600.

Tanmateix, el principi d'animació per projecció alternada d'imatges serà igualment adoptat per altres empreses nordamericanes, amb les seves pròpies patents, però clarament inspirades amb el mecanisme inventat pels germans Nicolau. Així, per exemple, tenim l'empresa Movie Jecktor que fabricà quatre tipus d'aparells diferents entre 1933 i 1935 (Movie Jecktor, Talkie Jecktor, Mickey Mouse Movie Jecktor i Mickey Mouse Talkie Jecktor), dos de muts i dos de sonors, amb uns materials més sòlids i una estètica més acabada que els NIC

Entre 1934 i 1935, una altra empresa novaiorquesa adoptà el sistema NIC per als seus aparells de projecció infantil amb les seves pròpies patents. L'empresa s'anomenava Durotone i va produir dos tipus de projectors, el Uncle Sam (mut) i el Talkie System (sonor). Aquest aparell, amb una bona òptica, permet, amb l'acoplament d'un trípode, projectar una imatge sobre una taula per a què pugui ser copiada.

A banda dels models americans ja citats i d'altres, tenim els models anglesos que comencen a partir de 1948 amb el Baby Movie, el Dux Cine i, sobretot, el MiniCine de l'empresa Martin Lucas. A França els projectors arriben molt abans, a principis dels anys 1930 a partir de l'explotació de la llicència espanyola del Cine NIC (NIC 1 i NIC 2). A partir d'aquí sorgeixen models inspirats en el NIC, però amb tecnologia pròpia, per exemple el Cine Mickey.

A Itàlia prolifera a partir de 1933 el NIC Topolino, sota llicència Cine NIC, cinc anys més tard apareixerà el model sonor. Entre 1930 i 1960 altres empreses de Suïssa, Austràlia, Polònia, Txèquia, Rússia, Argentina, Mèxic, etc. es dedicaren a produir i comercialitzar projectors infantils d'imatges animades. En alguns casos els sistemes de projecció variaven, la seva complexitat cada vegada era més gran, però tots ells tenen en comú el seu origen en el Projector Cine NIC, patentat a Barcelona el 25 d'abril de 1931 pels germans Nicolau, que va esdevenir un referent mundial pels projectors de cinema infantil.

7. Les raons d'una davallada (1967-1974)

A partir dels anys 1960, la segona generació dels Nicolau, Albert i Tomàs, prenen el comandament de l'empresa. Al principi el negoci rullava igual de bé, però a partir de 1967 Projectores NIC S.A. va començar a entrar en crisi. Hi ha factors concrets que impulsen aquesta davallada. Un dels principals és la incipient crisi econòmica dels anys 1970, que va comportar la manca de puntualitat dels pagaments dels clients, la impossibilitat de pagar els crèdits, les reivindicacions salarials dels treballadors, etc.. També la mala salut de Tomàs Nicolau pare, també influí. Però hi ha un element, que considerem determinant, en la crisi del NIC: la popularització de la televisió. Davant de les sèries de dibuixos animats que emetia la televisió, els nens van perdre l'interès en les projeccions casolanes del Cine NIC. Era impossible pel NIC competir amb la qualitat i quantitat de les emissions de dibuixos que oferia la televisió. De cop, el Cine NIC es va veure com una joguina del passat, desfassada, obsoleta i sense la capacitat de fascinació i seducció que havia tingut quaranta anys abans. Un altre factor d'aquesta davallada és la transformació que començaren a partir les joguines amb la introducció d'un nou material, el plàstic, que substituïa la llauna o el cartró, que havien estat els dominants fins aleshores.

El 1974, l'empresa Projectores NIC S.A. va tancar les portes de la seva fàbrica al carrer Nou de la Rambla, a Barcelona. D'aquesta manera, acabava la història d'un aparell que fou el pioner dels projectors de cinema per a nens. Un aparell que va ser considerat arreu del món i amb tot mereixement, "el cinema dels infants".

Durant quaranta anys, el Cine NIC va suposar per a molts nens i nenes descobrir la màgia de fer cinema, i no només pel fet de poder projectar imatges en moviment, sinó també per poder crear pel·lícules i històries a través del dibuix i la seva animació. I alguns d'aquests nens, de grans, feren del cinema la seva professió.

Bibliografia:

- JORDI ARTIGAS: El cine NIC, una joguina històrica del Poble Sec. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1998.
- TOMÀS MALLOL: "La inventiva catalana en la joguina cinematogràfica". Cinematògraf nº 1. Barcelona: Societat Catalana de Comunicació, 1992.
- Web: <http://project.mettavant.fr/index.htm>